

економічної безпеки промислових підприємств / *О.І.Судакова* // Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2008. – № 1 (19). – С. 54–60. **10.** *Харичков С.К., Андреева Н.Н., Кутинец Л.Е.* Экономика и экология : совместимость развития (мировой опыт и украинская перспектива) : монография / *С.К. Харичков, Н.Н.Андреева, Л.Е. Кутинец.* – Одесса : Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. исслед. НАН Украины, 2007. – 180 с. **11.** *Хумарова Н.І.* Складові та тенденції формування екологоорієнтованого управління в Україні : монографія / *Б.В. Буркинський.* – Одеса: Пальміра, 2010. – 196 с. **12.** *Witkowska D.* Neural networks as a supportibg tool in credit granting procedure / *D.Witkowska, W. Kaminski, K.Kompa [at all]* // Information Technology for Economics & Management, 2004. – V.2. – № 1. – Paper 1. – P. 1 – 17.

Надійшла до редколегії 1.03.2013

УДК 338.2

Інноваційні підходи до формування стратегій розвитку соціо-еколого-економічних систем/ М. Д. Балджи// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 44(1017) - С. 3-8. Бібліогр.: 7 назв.

В статье рассмотрены положения устойчивого развития социо-эколого-экономических систем и представлены функции улучшения разработки стратегий с позиции рационального природопользования. Освещены положения инновационных направлений при формировании стратегий развития; доказана целесообразность регуляторных подходов в управленческом процессе; обоснованы преимущества кластеризации на примере рекреационно-туристической деятельности Одесской области.

Ключевые слова: стратегия, соціо-еколого-економічна система, рациональное природопользование, кластер, рекреационно-туристическая деятельность, Одесская область.

The article considers the stable development of the social, environmental and economic systems. Submitted enhancement features strategies from the point of view of the environment. Served position of innovative directions in strategy formation. Identified the need for a normative approach to the management process. On the example of the recreational tourist area of Odessa considered the advantages of clustering.

Keywords: strategy, social-ecological and economic system, environmental management, cluster, recreational and tourist activities, Odessa region.

УДК 658.589:330.341

О.С. БОЙКО, аспірант, Одеський національний економічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджені основоположні поняття модернізаційного процесу промислового підприємства; обґрунтована авторська класифікація видів та типів модернізації підприємств; запропонована схема процесу планування модернізації, що базується на оцінці виробничого потенціалу промислового підприємства.

Ключові слова: модернізація, інновації, конкуренція, технологічний уклад, модель розвитку, планування модернізації, промислове підприємство

Вступ. Важливою галуззю української економіки є промисловість. Всебічний аналіз її сучасного стану свідчить, що вже багато років галузь знаходиться у тяжкому економічному стані, а економічна криза тільки загострила та ускладнила ситуацію. Має місце невідповідність технічного рівня виробництва і споживчих якостей продукції потребам та вимогам споживачів, а також цілям й завданням

© О.С. Бойко, 2013

високоєфективного розвитку. Ці чинники та зростаючий рівень конкуренції і технологічні переваги окремих країн, що обрали інноваційний шлях розвитку, обумовлюють необхідність модернізації українських промислових підприємств та економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Теоретико-методологічним аспектам модернізації економіки та проблемам підвищення рівня технологічного укладу економіки присвячені праці зарубіжних та вітчизняних вчених. Загальновідомі наукові роботи І. Ансоффа, С. Гурієва, М. Портера, В.М. Полтеровича, М. Ремізова, Й. Шумпетера. В них розглядаються як теоретичні аспекти модернізації підприємств, так і проблеми стратегічного управління їх інноваційним розвитком. Вітчизняні фахівці також піднімають проблемні питання модернізації української економіки. Так, В.М. Геєць, сформувавши наукову школу, розвиває положення інноваційно-інвестиційної модернізації економіки та можливості її виходу на світовий ринок. В.П. Семиноженко акцентує увагу на інформатизації суспільства й активному впровадженні інноваційних технологій з метою випереджаючого зростання економіки. К.О. Бужимська та Л.І. Федулова обґрунтовують необхідність інноваційно-технологічної модернізації підприємств. Проте вирішити проблему технічного і технологічного оновлення української промисловості поки що не вдається, оскільки організаційно-економічні умови, які б забезпечили можливість системних ефективних модернізаційних перетворень в Україні поки що не відтворені. Більше того, залишається дискусійним питання щодо використання моделі оновлення – модернізаційної чи інноваційної, яке по-суті витікає з розбіжностей формулювання понять модернізації та інновації.

Мета статті полягає у дослідженні концептуальних положень процесу модернізації, першочерговим серед яких є аналіз існуючих моделей розвитку економічних систем та обґрунтування моделі модернізаційного оновлення українських промислових підприємств, яка забезпечить їх системні перетворення та суттєве підвищення конкурентоспроможності.

Постановка проблеми. Для української промисловості характерне сьогодні низькотехнологічне виробництво і, як слідство, низький рівень конкурентоспроможності. За даними досліджень більшість промислових підприємств в Україні відносяться до третього технологічного укладу і лише 3 % – до п'ятого та шостого [1, с.216]. Майже 40% основних виробничих фондів діють більше 20 років, ще стільки ж – від 10 до 20 років. За даними Державної служби статистики України ступінь зносу основних фондів у промисловості у 2011 р. становив 63,0% [2, с.93]. Це свідчить про потребу негайного оновлення основних фондів та актуальність модернізації промислових підприємств.

Матеріали дослідження. Сьогодні у наукових колах України та інших пострадянських країн розгорнулася доволі активна дискусія з приводу вибору моделі оновлення економік та основополагаючих понять цього процесу – модернізації та інновації. Аналіз думок вчених економістів та соціологів показує відсутність однакового розуміння цих понять. Вчені дискутують і з приводу того, що сьогодні важніше для української економіки – модернізація чи інноваційний розвиток. Усі погляди стосовно зазначених понять, які мають місце останнім часом у науковій літературі, можна об'єднати у три групи: модернізація та інновація – абсолютно різні

за своїм значенням та сутністю поняття; модернізація та інновація – за своєю сутністю від’ємні поняття; модернізація та інновація – це «дві сторони однієї медалі».

Проаналізувавши низку законодавчих та наукових джерел, ми вважаємо, що модернізація та інновація за своєю сутністю не є тотожними поняттями і між ними існує низка від’ємностей. Це підтверджують наступні положення. Так, згідно Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [3]. Тобто це результат науково-технічної діяльності, що орієнтований на ринкові переваги того, хто здійснює його впровадження, і використання якого стає нововведенням (для підприємства, галузі, країни чи світу взагалі).

Що стосується поняття «модернізація», то в науковій літературі зустрічається багато її визначень. А.Б. Борисов зазначає, що модернізація – це удосконалення, покращення, поновлення об’єкта, спрямоване на приведення його у відповідність до нових вимог та норм, технічних умов [4, с.401]. Ш.Н. Эйзенштадт розглядає модернізацію як процес змін у соціальній, економічній та політичній системах і підкреслює, що модернізація – це зміни у відповідності з вимогами сучасності: набуття чим-небудь сучасного характеру, пристосування до сучасних поглядів, ідей, потреб. Причому, об’єктом модернізації можуть бути як предмети матеріального світу (обладнання, технологія), так і нематеріального (суспільство) [5, с.112].

Як відомо, П. Хоуітт та Ф. Агійон створили так звану формальну теорію шумпетерівського економічного зростання, згідно якій у країнах, що за рівнем продуктивності праці далеко відстають від передових технологічних держав, доцільно займатися модернізацією, а в країнах, які знаходяться близько до переднього рубежу технічного прогресу, варто вводити інновації. Але, якщо виходити з того, що інновації – це стратегія великого стрибка для випередження країни з розвиненим високотехнологічним та наукоємним сектором, а модернізація – поетапний підхід, поступове зростання продуктивності праці за рахунок вже існуючих західних технологій [10], то для України у найближчому майбутньому необхідно поетапне впровадження концепції інноваційного розвитку, яка має забезпечити синергетичний ефект від симбіозу модернізації та інновацій. Поряд з цим, вважаємо доцільним для сучасної економіки країни вести мову саме про вагомість впровадження модернізаційних процесів.

Модернізація може охоплювати різні економічні системи – від країни до виробництва. Отже, за масштабами охоплення (рівнями) розрізняють наступні види модернізації: модернізація економіки країни; модернізація галузі економіки; модернізація економіки регіону; модернізація підприємства; модернізація виробництва; модернізація обладнання.

Вважаємо, що робити вибір між модернізацією та інноваціями в економіці в цілому немає сенсу, оскільки є високотехнологічні та наукоємні галузі, які вже займаються інноваціями, а деяким, у першу чергу, необхідна модернізація. Тому шлях побудови інноваційної економіки, на наш погляд, полягає у створенні умов і механізмів як для модернізації, так і для інновацій. Інша річ, коли постає питання вибору шляху розвитку певної галузі економіки, наприклад, харчової промисловості.

Ця галузь не відноситься до групи високотехнологічних та наукоємних. Але сьогоднішній їй техніко-технологічний стан потребує негайного оновлення. Тому шлях її розвитку, на наш погляд, полягає у створенні умов для ефективної широкомасштабної модернізації.

Сьогодні у промисловості, а втім і в інших галузях національної економіки, не простежуються активні потоки технологічних інновацій, оскільки, на думку В.М. Полтеровича, діючі технології широкого спектру використання переважно вичерпали свої можливості, а нові – не готові узяти на себе роль стимулятора економічного зростання [10, с.9]. Такий період у функціонуванні економічної системи отримав назву інноваційної паузи. Така пауза, за твердженням С.Ю. Глазьева, надає можливості для скорочення відставання від передових країн [11, с.255] і, таким чином, відкриває більшу перспективу для модернізації підприємств.

Предметом дослідження є модернізаційні процеси, що відбуваються на промислових підприємствах. Через те, у процесі виявлення сутності модернізації ми зосередили увагу саме на цьому визначенні. З нашої точки зору, модернізація підприємства у сучасних умовах – це процес трансформації діючого виробництва, який забезпечує перехід об'єкта модернізації на більш високий технологічний рівень. Основним завданням модернізації промислових підприємств має бути досягнення такого техніко-технологічного рівня, який дасть змогу модернізованому підприємству виготовляти продукцію з інноваційним наповненням та бути конкурентоспроможним на зовнішньому і внутрішньому ринках.

В наш час широко ведуться дискусії щодо існування моделей модернізації. На нашу думку, найбільш аргументовані в цьому питанні є пропозиції В.А. Лаврентьева, який у своєму дослідженні веде мову про наступні моделі модернізації: догоняючу, розвиваючу та випереджаючу [6, с.12]. За його твердженням модель догоняючої модернізації означає усунення технологічного відставання від стану модернізованого об'єкта; модель розвиваючої модернізації передбачає комплекс заходів, що приводять до переходу на більш високий технологічний уклад, а модель випереджаючої модернізації полягає у тому, що у стратегічних планах повинні встановлюватися перспективні вимоги для інноваційної продукції.

На нашу думку, така класифікація моделей модернізації є спірною. Навряд чи можна погодитися з доцільністю виокремлення догоняючої та розвиваючої моделей модернізації в залежності від забезпеченості (чи незабезпеченості) переходу об'єкта модернізації на більш високий технологічний рівень, оскільки ціль модернізації будь-якого підприємства як раз і полягає у тому, щоб такий перехід забезпечити. У всіх визначеннях модернізації констатується, що вона – це рух вперед до реальної сучасності, тому, безумовно, модернізаційний процес необхідно характеризувати як процес досягнення властивостей прогресивного об'єкта економічної системи (так званого еталона). В той же час такий рух вперед для об'єкта, що модернізується, є розвитком, тобто зміною, яка забезпечує йому відповідність новим вимогам та нормам, технічним умовам, про що зазначено у класичному визначенні А.Б. Борисова [4, с.401]. Тому, на наш погляд, правильніше говорити про догоняння та розвиток як ознаки модернізації, що природньо їй притаманні. Що стосується випереджаючої моделі модернізації, то необхідність встановлення у стратегічних планах перспективних вимог для інноваційної продукції взагалі не може бути критерієм виокремлення моделі (типу) модернізації. Хоча

модернізація є одним з найважливіших чинників переведення економіки України на інноваційний шлях розвитку, це не є підставою для впровадження в економіку підприємств такого поняття як випереджаюча модернізація (чи її модель).

До класифікації модернізаційних процесів на підприємстві слід, на наш погляд, покласти такі ознаки, як ціль та предмет модернізації і, відповідно, виокремлювати її види та типи. На основі зазначеного нами сформована наступна класифікація видів та типів модернізації підприємства (див. табл.).

Таблиця – Класифікація видів та типів модернізації підприємства

Ціль модернізації	Предмет модернізації	Вид модернізації	Тип модернізації	
Удосконалення виробництва	Техніка	Технічна	Техніко-технологічна	Комплексна модернізація підприємства
	Технологія	Технологічна		
Удосконалення організації та управління	Система організації	Організаційна	Організаційно-управлінська	
	Система управління	Управлінська		
Покращення екології	Система охорони навколишнього середовища	Екологічна	Техніко-екологічна	

Технічна та технологічна модернізація переслідують ціль удосконалення виробництва. Предметом технічної модернізації є техніка, що має бути використана на підприємстві, а предметом технологічної – сучасна технологія. Техніко-технологічна модернізація, як правило, спонукає необхідність організаційних змін, що дозволяє говорити про паралельне впровадження на виробництві організаційної модернізації, а іноді – навіть управлінської, у процесі якої удосконалюється система управління підприємством, що викликана зміною техніки та технології (чи просто неефективністю діючої системи управління).

Але ціллю модернізації може бути і покращення екології за рахунок зменшення навантаження на навколишнє природне середовище. У такому разі слід говорити про екологічну модернізацію на підприємстві, яку, на наш погляд, доцільно виокремити як самостійний вид модернізації. Предметом такої модернізації виступає система охорони навколишнього природного середовища.

Необхідність подолання інноваційної та технологічної відсталості української економіки зумовила появу у науковій літературі поняття інноваційна модернізація [7; 8]. На нашу думку, таке словосполучення можливе для використання аби підкреслити, що модернізація – це процес якісного удосконалення продуктивних сил шляхом впровадження інновацій. Але виокремлення його у вигляді окремого виду модернізації не є доцільним.

Слід констатувати, що не зважаючи на розбіжності у трактуванні понять, напрямків та видів модернізації, судження дослідників сходяться в одному – головна роль модернізації полягає у техніко-технологічному оновленні підприємств.

Проведене дослідження теоретичного аспекту модернізації привело нас до висновку, що під модернізацією промислового підприємства слід розуміти процес

комплексної трансформації діючої моделі виробництва, шляхом технічного та технологічного удосконалення, розробки та впровадження нових видів продукції з одночасним покращанням організаційної системи підприємства для підвищення технологічного укладу та конкурентоспроможності. Відмінність запропонованого визначення модернізації підприємства від раніше сформульованих полягає у тому, що воно відображує відхід від розуміння модернізації як процесу покращення обладнання чи часткової його заміни до розуміння модернізації як комплексного процесу зміни технічної, технологічної та організаційно-управлінської основи підприємства. Це й обумовило в класифікації модернізації підприємств поєднати запропоновані типи (техніко-технологічний, організаційно-управлінський та техніко-екологічний) та визначило необхідність введення комплексної модернізації підприємств.

Розглядаючи модернізацію, як дуже складний та доволі витратний процес, доцільно зазначити, що він здійснюється в умовах недостатності фінансових коштів. А це потребує його ретельного планування – як стратегічного, так і тактичного.

Процес планування модернізації промислового підприємства представляє послідовність дій, що забезпечують здійснення певного виду модернізації. Він включає визначення цілі модернізації, аналіз, організацію, реалізацію та регулювання зазначеного процесу. Перш за все, на етапі планування визначаються цілі модернізації. Як зазначалося вище, у теперішній час головною ціллю модернізації промислового підприємства є підвищення його технологічного укладу та конкурентоспроможності. На етапі аналізу досліджуються зовнішні та внутрішні фактори, що здійснюють вплив на діяльність підприємства та визначають його спроможність до модернізації. Ключовим моментом у даному блоці є процес оцінки виробничого потенціалу.

З точки зору технологічного розвитку підприємств виробничий потенціал є основою їх модернізації. Саме оцінка виробничого потенціалу дає змогу визначити спроможність підприємства до здійснення модернізаційних процесів. За цих обставин важливим завданням в управлінні процесом модернізації постає визначення методів та розрахунки значень основних параметрів виробничого потенціалу.

Виробничий потенціал промислового підприємства включає чотири складові: технологічну, науково-технічну, кадрову та організаційно-управлінську. При цьому в залежності від виду економічної діяльності одна з них є профільюючою. Інші складові підпорядковуються профільюючій та забезпечують в сукупності реалізацію виробничого потенціалу підприємства. Зв'язок цих складових взаємний. Так, наприклад, науково-технічна впливає на технологічну, та вони обидві визначають кадровий потенціал, який в свою чергу, формується організаційно-управлінським. Подібних взаємозв'язків між складовими існує деяка множина. Для розвитку виробничого потенціалу з урахуванням профільюючої складової необхідно збалансовано впливати на усі чотири. Комплексний підхід до розгляду виробничого потенціалу промислового підприємства свідчить, що технологічна складова, як правило, є профільюючою.

Важливо зазначити, що кожна складова виробничого потенціалу повинна мати числове значення, яке, до речі, впливає як на загальний показник потенціалу, так і на значення інших складових. Таким чином, для оцінки виробничого потенціалу промислового підприємства необхідно визначити значення системи показників за

наступними складовими: технологічної, кадрової, науково-технічної та організаційно-управлінської.

Для розробки та прийняття рішення щодо визначення напрямків удосконалення, виду модернізаційних перетворень та розвитку виробничого потенціалу підприємства значення показників за вказаними вище групами порівнюються з нормативними. Слід зазначити, що питання виміру виробничого потенціалу за його складовими є важливим, але дещо іншим напрямком дослідження такого складного комплексного поняття, як модернізація, і тому у даній статті не розглядається.

У процесі планування модернізації здійснюється відбір тих технологій та технологічного устаткування, що відповідають умовам зовнішнього середовища, дозволяють отримати інституціональні переваги та можуть бути освоєні економічним суб'єктом з урахуванням наявних у нього ресурсів або здійсненням розрахунків можливостей доступу до них.

Планування процесу модернізації передбачає, що на етапі організації здійснюється оцінка ресурсів, які необхідні для здійсненні модернізації (і що не менш важливо, які у підприємства є в наявності) та відповідність об'єму ресурсів цілям та завданням модернізації. Лише після цього приймається рішення щодо реалізації програми (проекту) модернізації. Таким чином, проведення модернізації підприємств повинно ґрунтуватись на розроблених програмах (проектах), в яких мають бути чітко визначені перспективи їх розвитку, тобто встановлено пріоритетне значення подальших шляхів для вирішення економічних і соціальних завдань та обґрунтована потреба у відповідних ресурсах на впровадження.

Висновки. Низькотехнологічне виробництво і низький рівень конкурентоспроможності українських підприємств та вітчизняної продукції обумовлюють актуальність проблеми модернізації української промисловості.

Проведене дослідження модернізації промислових підприємств дозволило зробити висновки, що організаційно-економічні умови можливості системних ефективних модернізаційних перетворень в Україні не відтворені, а загальноприйнята теоретико-методологічна база модернізації промислових підприємств відсутня, тому виникає потреба у створенні концептуальних аспектів модернізації, чому й присвячена дана стаття.

Серед науковців мають місце розбіжності у формулюваннях понять модернізації та її видів, у ділових колах продовжується дискуссія щодо використання моделі оновлення. Запропоноване авторське визначення модернізації промислового підприємства, як процесу комплексної трансформації діючої моделі виробництва шляхом технічного та технологічного їх удосконалення, розробки та впровадження нових видів продукції з одночасним удосконаленням організаційної системи підприємства для підвищення технологічного укладу та його конкурентоспроможності, дозволило скласти класифікацію складових модернізації.

У процесі дослідження встановлено, що основою модернізації підприємств є їх виробничий потенціал, оцінка якого дає змогу визначити спроможність підприємства до здійснення модернізаційних процесів.

Подальший розвиток даного дослідження може полягати в розробці програм модернізації, в яких мають бути чітко визначені перспективи розвитку підприємств та обґрунтована потреба у відповідних ресурсах.

Отже, модернізація, що заснована на використанні високотехнологічних ресурсів, реалізації сучасних систем управління та ефективному залученні інноваційних розробок

має бути сьогоднішньою відповіддю української промисловості на інноваційний виклик світової економіки і може забезпечити економічний підйом галузі.

Список літератури: 1. Бужимська К.О. Модернізація економіки: технологічно-структурний аспект / К.О. Бужимська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2011. – №3 С. 214-217. 2. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О.Г. Осауленко – Київ: ТОВ «Август Трейд». – 2012. – 558с. 3. Про інноваційну діяльність. Закон України від 4 липня 2002 року № 40 –VI / Верховна Рада України [електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15> 4. Борисов А.Б. Большой экономический словарь /А.Б. Борисов – М.: Книжный мир. 2002. – 895с. 5. Эйзенштадт Ш.Н. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций / Ш.Н. Эйзенштадт [пер. с англ. А В. Гордон] – М.: Аспект Пресс. 1999. – 416с. 6. Лаврентьев В.А. Управление технологической модернизацией промышленных предприятий на основе многоуровневой оптимизации производства Автореф. дис. ... докт. экон. наук. / В.А. Лаврентьев – Ижевск, 2010. – 41с. 7. Демин С.С. Управление развитием отечественной наукоемкой промышленности в условиях инновационной модернизации производства. / С.С. Демин // Вестник МГОУ. Серия «Экономика». – 2011. – № 3. – С. 54-56. 8. Ушаков Д.С. Инновационная модернизация народнохозяйственных систем. Автореф. дис. ... докт. экон. наук. / Д.С. Ушаков – Москва, 2009. – 45с. 9. Гурьев С.М. Модернизация или инновации: что важнее для экономики России? [електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.forbes.ru/ekonomika-column/vlast/60051-modernizatsiya-ili-innovatsii-cto-vazhnee-dlya-ekonomiki-rossii> 10. Полтерович В.М. Гипотеза об инновационной паузе и стратегии модернизации / В.М. Полтерович // Вопросы экономики. – 2009. – № 6. – С. 4–22. 11. Глазьев С.Ю. О программе антикризисных мер / С.Ю. Глазьев // Журнал Новой экономической ассоциации. – 2009. – № 1-2. – С. 255-258.

Надійшла до редколегії 06.03.2013

УДК 658.589:330.341

Концептуальні аспекти модернізації промислових підприємств/ О.С. Бойко// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - №44(1017) - С. 8-15. Бібліогр.: 7 назв.

Исследованы основополагающие понятия модернизационного процесса промышленного предприятия; обоснована авторская классификация видов и типов модернизации предприятия; предложена схема процесса планирования модернизации, основанная на оценке производственного потенциала промышленного предприятия.

Ключевые слова: модернизация, инновации, конкуренция, технологический уклад, модель развития, планирование модернизации, промышленное предприятие.

This article devoted to researches of the basic concepts of modernization process of industry. The author's classification of species and types of modernization and the scheme of modernization of the planning process, which based on an assessment of the production potential of the industrial enterprise are substantiated.

Keywords: modernization, innovation, competition, technological mode, the model of development, planning the modernization, industrial enterprise

УДК 330.147:338.3.01(477)

С.О. ДАНИЛІНА, канд. екон. наук, доц. ОНЕУ, Одеса

КОНЦЕНТРАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ТА КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються процеси концентрації виробництва та капіталу в економіці України, тенденції, що супроводжують ці процеси, а також позитивні та негативні наслідки в сучасних умовах.

© С.О. Даниліна, 2013